

САМООСИГУРЯВАЩИ СЕ ЛИЦА – ЗАДЪЛЖЕНИЯ КЪМ ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ОСИГУРИТЕЛНИ ПРАВА

Вержиния Заркова

Ключови думи:	Резюме
<p>Самоосигуряващи се</p> <p>Осигурителни вноски</p> <p>Осигурителен доход</p> <p>Парични обезщетения</p> <p>Подаване на данни</p> <p>Глоби</p>	<p>Статията разглежда разпоредбите на Кодекса за социално осигуряване и поднормативните му актове, свързани с осигуряването на самоосигуряващите се лица. Подробно се изяснява кои лица са самоосигуряващи се. Разглеждат се техните задължения към държавното обществено осигуряване. Посочени са и задълженията към здравното осигуряване и допълнителното задължително пенсионно осигуряване. Обръща се внимание на последиците, свързани с нарушаването на осигурителното законодателство. Разгледани са административно наказателните мерки и в кои случаи се налагат. Материалът е предназначен за счетоводители, ТРЗ, осигурителни каси и отделни лица, осъществяващи дейност като самоосигуряващи се.</p>

Държавното обществено осигуряване предоставя обезщетения, помощи и пенсии при:

1. временна неработоспособност;
2. временна намалена работоспособност;
3. инвалидност;
4. майчинство;
5. безработица;
6. старост;
7. смърт.

Държавното обществено осигуряване е задължително за всички лица, извършващи трудова дейност.

Осигурените участват солидарно в осигурителната система. Средствата по фондовете на ДОО се набират чрез осигурителните вноски, превеждани от и за всички лица, които са осигурени във фондовете на ДОО за съответните социални рискове, а се разходват при осигурителен случай по отношение на конкретно осигурено лице.

Осигурените лица условно могат да се разделят на няколко групи:

- лица, за които осигурителните вноски се разпределят между тях и осигурителите;
- лица, за които осигурителните вноски са изцяло за сметка на осигурителите;
- самоосигуряващи се лица.

Предмет на настоящата статия са задълженията на самоосигуряващите се лица към държавното обществено осигуряване. Ще разгледаме особеностите при определянето на осигурителния им доход и по какво той се различава от осигурителния доход на наетите лица. Ще посочим начина, по който самоосигуряващите се подават данните за осигуряването си и различните възможности, предвидени за това. Ще се спрем на сроковете за внасяне на осигурителните вноски и какви са последствията от нарушаването им. Правата на самоосигуряващите се лица зависят от това за кои рискове се осигуряват, поради което и обезщетенията, на които имат право, се различават от тези на наетите осигурени лица. Считаме, че с изтичането на календарната година даваме възможност на всяко самоосигуряващо се лице да свери начина си на действие и да се подготви за началото на следващата година, когато ще подаде годишната си данъчна декларация и попълни Справка за окончателния размер на осигурителния доход.

Лицата, които упражняват трудова дейност самостоятелно, без да са наети по трудови или друг вид правоотношения от други работодатели или възложители, внасят осигурителните си вноски за държавното обществено осигуряване изцяло за своя собствена сметка. Това са така наречените самоосигуряващи се лица. Самоосигуряващи се лица по смисъла на чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 от Кодекса за социално осигуряване са едноличните търговци, собствениците на еднолични търговски дружества, съдружниците в търговските дружества, физическите лица – членове на неперсонифицирани дружества, и лицата, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица, упражняващите свободни професии или занаятчийска дейност, земеделските стопани и тютюнопроизводителите.

За лица, упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност, се считат тези, които упражняват професията или занаятчийската дейност:

1. на основание на предварителна регистрация, определена с нормативен акт – нотариуси, адвокати, експерт-счетоводители; лицензирани оценители, експерти към съда и прокуратурата, застрахователните агенти по чл. 313, ал. 1 от Кодекса за застраховането и др.;

2. като плащат патентен данък и не са еднолични търговци;

3. като извършват професионална дейност на свой риск и за своя сметка - дейци на науката, културата, образованието, медицински специалисти, архитекти, икономисти, инженери, журналисти и други

физически лица, упражняващи свободна професия, регистрирани с идентификационен код по БУЛСТАТ.

Самоосигуряващите се лица внасят осигурителни вноски задължително за всеки месец от дейността си. Ежемесечните вноски могат да се внасят върху избран доход, чийто размер трябва да бъде не по-малък от минималния и не по-голям от максималния месечен осигурителен доход, определени със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.

За 2023 г. минималният месечен осигурителен доход за самоосигуряващите се лица е 780 лв. В законопроекта за Бюджета на държавното обществено осигуряване е предвидено през 2024 г. този доход да нарасне на 933 лв.

Задължението за осигуряването на самоосигуряващите се лица възниква от деня на започване или възобновяване на трудовата дейност и продължава до нейното прекъсване или прекратяване.

На основание чл. 1, ал. 2 от Наредбата за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица българските граждани на работа в чужбина и морските лица при започване, прекъсване, възобновяване или прекратяване на всяка трудова дейност, за която е регистрирано самоосигуряващото се лице, подават декларация по утвърден образец от изпълнителния директор на Националната агенция за приходите до компетентната териториална дирекция на НАП. Това е декларация за регистрация на самоосигуряващо се лице – ОКД – 5. Декларацията, подписана от самоосигуряващото се лице, се подава в 7-дневен срок от настъпване на обстоятелството. Самоосигуряващите се лица подават декларация за започване, прекъсване, възобновяване и прекратяване на всяка трудова дейност, за която подлежат на осигуряване по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 от КСО.

Под израза „всяка трудова дейност, за която е регистрирано самоосигуряващото се лице“ следва да се разбират дейностите, изброени в чл. 4, ал. 3, т. 1, т. 2 и т. 4 от КСО. Упражняването на коя да е от посочените дейности поражда задължение за лицата да се осигуряват като самоосигуряващи се лица. В случаите, когато лицата извършват повече от една дейност на едно и също или на различни основания по чл. 4, ал. 3, т. 1 – 4 от КСО, осигурителните вноски се внасят за едно от основанията по избор на лицата. При промяна на основанията или идентификационния код, по който се провежда осигуряването, не се подава декларация ОКД – 5.

С подаването на декларацията при започване или възобновяване на трудовата дейност се заявява избраният обхват на осигуряване. При прекъсване и възобновяване на съответната трудова дейност, както и при започване на друга трудова дейност през календарната година с деклариране на тези обстоятелства самоосигуряващите се лица не могат да променят избрания обхват на осигуряване. Освен това, ако при започване и възобновяване на трудовата дейност декларацията за вида на осигуряването не е подадена в 7-дневния срок, лицето може да заяви

осигуряване само за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт.

Разпоредбата на чл. 1, ал. 2 от НООСЛБГРЧМЛ регламентира правото на лицата да определят вида на осигуряването си със започването или възобновяването на дейността и въвежда ограничение с оглед самоосигуряващите се лица да не могат да променят вида на осигуряването си, когато прекъсват, възобновяват или започват друга дейност през една и съща календарна година. Неспазването на 7-дневния срок за подаване на декларация в компетентната териториална дирекция на НАП, считано от датата на започването или възобновяването на дейността, преклудира правото на самоосигуряващото се лице да избере по-висок осигурен риск, поради което в този случай то се счита за осигурено само за инвалидност поради общо заболяване, за старост и смърт.

Видът на осигуряването може да се променя за всяка календарна година с подаване на декларация по утвърден образец от изпълнителния директор на НАП от 01.01. до 31.01 на съответната календарна година.

Видът на осигуряването се определя единствено от заявеното от самоосигуряващото се лице с декларацията по НООСЛБГРЧМЛ. Когато не е подадена декларация съгласно посочената наредба, размерът на реално внесените в ДОО осигурителни вноски няма за последица промяна във вида на осигуряването, а платените осигурителни вноски над размера, определен за инвалидност, поради общо заболяване, старост и смърт, са недължимо платени и самоосигуряващото се лице може да поиска възстановяването на тази разлика.

Самоосигуряващите се лица, на които е отпусната пенсия, следва да имат предвид разпоредбата на чл. 1, ал. 6 от НООСЛБГРЧМЛ, съгласно която:

Самоосигуряващите се лица по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 от Кодекса за социално осигуряване, на които е отпусната пенсия, се осигуряват по предвидения с Наредбата ред, по свое желание, изразено, както следва:

1. за лицата, които не са прекъснали или прекратили трудовата дейност, съответно осигуряването си, след като им е отпусната пенсия – с продължаване подаването на данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 (декларация обр. 1 Данни за осигуреното лице) от Кодекса за социално осигуряване;

2. за лицата, които започват трудова дейност, след като им е отпусната пенсия – с подаване на декларация по ал. 2 (ОКД-5); в тези случаи осигуряването възниква от датата, на която е подадена декларацията;

3. за лицата, които са прекъснали осигуряването си, след като им е отпусната пенсия – с подаването на данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 (декларация обр. 1 Данни за осигуреното лице) от Кодекса за социално осигуряване; в тези случаи осигуряването се възобновява не по-рано от 1-во число на месеца, предхождащ месеца, през който са подадени.

Самоосигуряващите се лица са задължително осигурени за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт. Това означава, че за времето, през което упражняват трудова дейност, задължително внасят осигурителни вноски във фонд „Пенсии”.

Самоосигуряващите се лица по свой избор могат да се осигуряват и за общо заболяване и майчинство, т. е. да внасят осигурителни вноски и във фонд „Общо заболяване и майчинство“.

Осигурителните вноски се внасят до 25-о число на месеца, следващ месеца, за който те се отнасят. Максималният месечен осигурителен доход за 2023 г. е 3 400 лв. Лицата, които се осигуряват само за фонд „Пенсии”, могат да внесат и наведнъж авансово дължимите месечни осигурителни вноски върху избрания осигурителен доход за определени от тях периоди през календарната година.

Ежемесечното подаване на данни се извършва с декларация обр. № 1 „Данни за осигуреното лице“ по реда на Наредба № Н-13/17.12.2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица. Самоосигуряващите се лица подават декларация обр. № 1 до 25-о число на месеца, следващ месеца, за който се отнасят данните за тях. Самоосигуряващите се лица, осигурени на друго основание по чл. 4, ал. 1 от КСО за пълен месец, избрали да се осигуряват и за общо заболяване и майчинство, подават декларации обр. № 1 и в случаите, в които на едно от основанията осигурителните вноски са внесени върху максималния месечен осигурителен доход.

Самоосигуряващите се лица по свое желание могат да подадат еднократно декларация обр. № 1 „Данни за осигуреното лице“ за всяка календарна година, в случай че са избрали да се осигуряват само за инвалидност поради общо заболяване, за старост и смърт, т.е. когато внасят вноски само за фонд „Пенсии“. Такава еднократна декларация може да се подаде до 20 февруари за всяка календарна година с данните за м. януари или при започването на дейността си.

Самоосигуряващите се лица, които са избрали да се осигуряват само за фонд „Пенсии“, могат да внесат осигурителните си вноски авансово за избран от тях период. В тези случаи е необходимо осигурителният доход за всеки месец от избрания период да бъде един и същ. Данни за внесените по този начин вноски се подават с декларация обр. № 5 „Авансово внесени социални и здравноосигурителни вноски“. Декларацията се подава само за пълни календарни месеци с еднакъв месечен осигурителен доход. Тази декларация се подава с данни за авансово внесените вноски за държавно обществено осигуряване, допълнително задължително осигуряване, авансово внесени вноски за здравно осигуряване или при едновременно внасяне на различни видове вноски.

Когато самоосигуряващите се лица внесат дължимите осигурителни вноски след определения в закона срок, те дължат лихва за закъснението. На основание чл. 113 от КСО вземанията за невнесени осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, за допълнителното

задължително пенсионно осигуряване и за неправилно извършени осигурителни разходи се събират с лихва в размер на законната лихва.

Осигурителни вноски не се внасят от самоосигуряващите се лица, когато са осигурени и за фонд „Общо заболяване и майчинство“ за времето, през което са получавали парични обезщетения за временна неработоспособност поради болест, бременност и раждане, в отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст по реда на чл. 164, ал. 1 и 3 от Кодекса на труда, отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст по реда на чл. 164б, ал. 1 и 5 от Кодекса на труда и отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя) по реда на чл. 164в от Кодекса на труда и през което не са имали право на парично обезщетение.

През тези периоди се дължат здравноосигурителни вноски на основание чл. 40, ал. 1, т. 5 от Закона за здравното осигуряване. Вноските се изчисляват върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица. Те са за сметка на самоосигуряващия се и са равни на дължимата от работодател част от вноската. Внасят се до 25-о число на месеца, следващ месеца, за който се отнасят.

Лицата, осигурени само за инвалидност поради общо заболяване, за старост и за смърт, дължат осигурителни вноски за периодите на временна неработоспособност бременност и раждане и отглеждане на дете. В случай че лицата през тези периоди не извършват реално дейността, за която са регистрирани, за да отпадне задължението им за внасяне на осигурителни вноски, следва да подадат декларация за прекъсване на дейност в териториалната дирекция на НАП.

Когато самоосигуряващите се лица упражняват трудова дейност и на друго основание и получават доход за това, осигурителните вноски за тях се дължат върху сбора от получените доходи. Месечният осигурителен доход, върху който се внасят вноските в тези случаи, не бива да надвишава определения максимален месечен осигурителен доход от 3 400 лв. за 2023 г. В законопроекта на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. се предвижда той да нарасне до 3 750 лв.

При работа на повече от едно място самоосигуряващите се сумират доходите си в следната последователност:

1. доходи от дейности на лицата съгласно последователността, посочена в чл. 4, ал. 1 и 10;

2. доходи от обезщетения, изплащани по Кодекса на труда или по специални закони, върху които се дължат осигурителни вноски;

3. осигурителен доход като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски или в неперсонифицирани дружества, лица, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица, упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, регистрирани земеделски стопани и тютюнопроизводители;

4. доходи за работа без трудово правоотношение.

При изплащане на доходи за работа без трудово правоотношение на самоосигуряващите се лица възложителите не внасят осигурителни вноски и не удържат такива от възнаграждението им. Самоосигуряващите се включват тези доходи при определянето на окончателния размер на осигурителния си доход. Това се отнася както за осигурителните доходи за държавното обществено осигуряване, така и за здравноосигурителните доходи и доходите за допълнително пенсионно осигуряване.

В случаите, когато за самоосигуряващо се лице са внасяни осигурителни вноски по граждански договор от друго дружество, се приема, че осигуряването е неправилно. Осигуряването задължително се прави по реда на чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 или 4 от КСО, тъй като тя е императивна и не зависи от волята на лицето, избрало други форми на осигуряване.

Окончателният размер на осигурителния доход се определя с годишната данъчна декларация.

Самоосигуряващите се лица определят окончателния размер на осигурителния си доход за предходната година в началото на всяка календарна година.

Окончателният размер на годишния осигурителен доход не може да бъде по-малък от сбора на минималния месечен размер на осигурителния доход за месеците, за които самоосигуряващите се са извършвали трудова дейност, и по-голям от сбора на максималния месечен размер на осигурителния доход за същия период.

Годишният осигурителен доход се определя въз основа на данните от годишната данъчната декларация. За целта към нея е създадена „Справка за окончателния размер на осигурителния доход“. Справката се състои от две таблици и указания към тях. В Таблица 1 се определя окончателният размер на осигурителния доход за ДОО и допълнително задължително пенсионно осигуряване. В Таблица 2 се определя окончателният размер на осигурителния доход за здравно осигуряване.

В случаите, при които с данъчната декларация за предходната година са декларирани доходи, получени за извършена дейност през минали години, или е определен с влязъл в сила ревизионен акт по ДОПК по-висок или по-нисък облагаем доход, лицето подава и коригираща справка за осигурителния доход за съответната година. Коригиране на окончателния размер на осигурителния доход на самоосигуряващите се лица се налага във всички случаи, в които те получават доходи от извършена трудова дейност не в годината на извършването ѝ, а в следващи години. В годишната данъчна декларация тези доходи се декларират в зависимост от момента на придобиването. В справката за определяне на окончателния размер на осигурителния доход те трябва да се отразят за годината, за която се отнасят. В тези случаи облагаемият доход в съответното приложение на данъчната декларация не е равен на окончателния размер на осигурителния доход. Самоосигуряващите се

лица подават коригиращи справки за определяне на окончателния размер на осигурителния си доход за стари години едновременно с годишните си данъчни декларации за предходната година.

Самоосигуряващите се лица определят окончателния размер на осигурителния си доход, освен за фонд „Пенсии“, и за фонд „Общо заболяване и майчинство“.

Определените вноски за довносяне следва да се внесат в срока за подаването на годишната данъчна декларация. За довнесените осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, допълнителното задължително пенсионно осигуряване и за здравното осигуряване не се подават декларации образец № 1 „Данни за осигуреното лице“. В срока за подаване на годишната данъчна декларация по чл. 50 от ЗДДФЛ – до 30 април на календарната година, самоосигуряващите се следва да подадат в компетентната териториална дирекция на НАП и декларация обр. № 6 „Данни за дължими вноски и данък по чл. 42 от ЗДДФЛ“. С декларация обр. № 6 се декларира общият размер на дължимите суми за осигурителни вноски за предходната година.

Самоосигуряващите се, осигурени само за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт (фонд „Пенсии“), имат право да получат:

1. пенсия за инвалидност поради общо заболяване;
2. пенсия за осигурителен стаж и възраст;
3. парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането.

При смърт на самоосигуряващо се лице помощта се изплаща, когато са внесени дължимите осигурителни вноски за последния месец, за който е изтекъл срокът по чл. 7, ал. 4 от КСО.

УСЛОВИЯ ЗА ПЕНСИОНИРАНЕ ЗА ОСИГУРИТЕЛЕН СТАЖ И ВЪЗРАСТ (чл. 68 ал. 1 и 2 от КСО)				
година на пенсиониране	жени		мъже	
	възраст	стаж	възраст	стаж
2023	62 г.	36 г. 4 м.	64 г. 6 м.	39 г. 4 м.
2024	62 г. 2 м.	36 г. 6 м.	64 г. 7 м.	39 г. 6 м.

Когато самоосигуряващите се са избрали да внасят вноски едновременно и за фонд „Общо заболяване и майчинство“, те имат право и на следните парични обезщетения от средствата на държавното обществено осигуряване:

1. парични обезщетения за:
 - а) временна неработоспособност поради общо заболяване, санаторно-курортно лечение и при належащ медицински преглед или изследване, карантина, отстраняване от работа по предписание на здравните органи, гледане на болен или на член

от семейството под карантина, належащо придружаване на болен член от семейството за медицински преглед, изследване или лечение, както и за гледане на здраво дете до 12-годишна възраст, върнато от детско заведение или училище, поради карантина на заведението или на училището, или на отделна група или клас в него, или поради карантина на детето;

- б) бременност и раждане;
- в) отглеждане на дете до 2-годишна възраст;
- г) осиновяване на дете до 5-годишна възраст;
- д) отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя).

2. парични помощи за:

- а) инвалидност поради общо заболяване, когато няма основания за отпускане на пенсия;
- б) профилактика и рехабилитация;
- в) помощно-технически средства, свързани с увреждането.

Самоосигуряващите се, осигурени за общо заболяване и майчинство, имат право на парично обезщетение вместо възнаграждение за времето на отпуск поради временна неработоспособност, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск. За останалите осигурителни случаи изискуемият осигурителен стаж е 12 месеца.

Изплащането на парично обезщетение при настъпила временна неработоспособност се извършва въз основа на издаден болничен лист по реда на Наредба за медицинската експертиза (НМЕ). За всеки болничен лист самоосигуряващите се представят в НОИ удостоверение по образец съгласно приложение № 9 с данни относно правото на парично обезщетение. Това приложение е към Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване.

Документите и данните за изплащане на парично обезщетение за временна неработоспособност се представят в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт до 10-о число на месеца, следващ този, през който е издаден документът за изплащане на обезщетението.

За изплащане на паричните обезщетения, извън тези, разрешени с болничен лист, самоосигуряващите се лица – лично или чрез осигурителните каси, в които членуват, а съдружниците в търговски дружества, собствениците на ЕООД и физическите лица – членове на неперсонифицирани дружества – чрез дружествата, чрез които се осигуряват, представят в НОИ удостоверение по образец съгласно приложение № 11 с данни относно правото на парично обезщетение.

Документите за изплащане на паричните обезщетения се подават в съответното ТП на НОИ – до 10-о число на месеца, следващ този, от който се иска изплащане на обезщетението.

Контролът по разходите на държавното обществено осигуряване се извършва от органите на Националния осигурителен институт. За нарушения на разпоредбите, касаещи тези разходи, виновните лица се наказват с глоба от 100 до 2 000 лв. за всеки отделен случай, а на осигурителите - юридически лица и еднолични търговци, се налага и имуществена санкция от 500 до 2 000 лв. за всеки отделен случай. Който състави документ с невярно съдържание или предостави неверни данни по осигуряването с цел неоснователно получаване на осигурителни плащания, се наказва с глоба от 500 лв. за всеки отделен случай, ако не подлежи на по-тежко наказание.

При повторно нарушение се налага имуществена санкция и/или глоба в двоен размер от първоначално наложената.

Контролът по приходите на държавното обществено осигуряване се осъществява от органите на Националната агенция за приходите. Глобите за невнесени осигурителни вноски са в размер от 100 до 2 000 лв. за всеки отделен случай, а на осигурителите – юридически лица и еднолични търговци, се налага и имуществена санкция от 500 до 2 000 лв. за всеки отделен случай.

Който наруши разпоредбите по подаването на данните за осигуряването и определянето на окончателния размер на осигурителния доход, както и който не подаде в срок декларация с данните по осигуряването или декларация от самоосигуряващо се лице, се наказва с глоба от 50 до 500 лв. за физическите лица, които не са търговци, или с имуществена санкция за едноличните търговци и юридическите лица в размер от 500 до 5 000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание. При повторно нарушение наказанието е глоба от 500 до 2 000 лв. или имуществена санкция в размер 1 000 лв. за всеки отделен случай, но не повече от 10 000 лв.

Който състави документ с невярно съдържание или предостави неверни данни с цел да избегне плащането на задължителни осигурителни вноски, се наказва с глоба от 50 до 250 лв. за всеки отделен случай, ако не подлежи на по-тежко наказание. При повторно нарушение глобата е от 500 лв. за всеки отделен случай, но не повече от 10 000 лв.

В заключение на казаното до тук можем да направим следните изводи:

- Самоосигуряващите се лица дължат осигурителни вноски само тогава, когато упражняват трудова дейност. Всички обстоятелства във връзка с дейността трябва да са надлежно регистрирани.
- Внасянето на осигурителните вноски със закъснение води до налагане на глоби и санкции и може да доведе до прекъсване на осигуряването и лишаване от осигурителни права.
- За улеснение на самоосигуряващите се, внасящи вноски само за фонд „Пенсии“, са предвидени няколко начина за внасяне и деклариране на данните за това.

- Самоосигуряващите се лица сами избират рисковете, за които да внасят вноски, и от това се определят осигурителните случаи, в които получават парични обезщетения. Те не се осигуряват за трудова злополука и безработица, тъй като осъществяват дейността си на свой риск.

Библиографска справка:

1. Закон за здравното осигуряване.
2. Кодекс за социално осигуряване.
3. Наредба за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица.
4. Наредба за елементите на дохода и възнагражденията, върху които са правят осигурителни вноски.
5. Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване.
6. Наредба № Н-13/17.12.2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица.
7. Проект на Закона за бюджета на ДОО за 2024 г.

SELF-EMPLOYED PERSONS - OBLIGATIONS TO THE STATE SOCIAL INSURANCE AND HEALTH INSURANCE, INSURANCE RIGHTS

Verzhiniya Zarkova

Keywords:	Summary
<p><i>Self-employed persons</i></p> <p><i>Social security contributions</i></p> <p><i>Contributory income</i></p> <p><i>Cash benefits</i></p> <p><i>Data submission</i></p> <p><i>Fine</i></p>	<p><i>The article discusses the provisions of the Social Insurance Code and its secondary legislation related to the insurance of self-employed persons. The paper clarifies in detail which persons are self-insured. Their obligations to state social security are considered. Liabilities to health insurance and supplementary compulsory pension insurance are also indicated. Attention is drawn to the consequences associated with breaches of social security legislation. The article discusses administrative punitive measures and the cases in which they are imposed. The publication is intended for accountants, payroll staff, social security funds and individuals operating as self-employed.</i></p>